

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NILO JÄÄSKINEN
esitatud 25. aprillil 2013¹

Kohtuasi C-9/12

Corman-Collins SA
versus
La Maison du Whisky SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal de commerce de Verviers (Belgia))

Kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusajades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Artikkel 2 — Artikli 5 punkti 1 alapunktid a ja b — Valikuline kohtualluvus lepingutega seotud asjades — Mõisted „[kauba] müük” ja „teenuste osutamine” — Kauba edasimüügileping — Asjaomane kohustus

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas eelotsusetaotluses, mille on esitanud Tribunal de commerce de Verviers (Verviers' kaubanduskohus, Belgia), palutakse eeskätt tõlgendada valikulise kohtualluvuse eeskirja lepingutega seotud asjades, mis on sätestatud nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades² (nn „Brüsseli I määrus”) artikli 5 punkti 1 alapunktides a ja b.

2. See eelotsusetaotlus esitati hagi raames, mille Belgias asutatud äriühing Corman-Collins SA (edaspidi „Corman-Collins”) esitas Prantsusmaal asutatud äriühingu La Maison du Whisky SA (edaspidi „La Maison du Whisky”) vastu seetõttu, et viimane lõpetas kauba edasimüügilepingu, mis pooli põhikohtuasja hageja sõnul sidus.

3. Prantsusmaa äriühing vaidlustab Belgia kohtute pädevuse selle vaidluse puhul ja samuti seda liiki lepingu enda olemasolu poolte vahel. Ta tugineb oma pädevuse puudumist käsitleva vastuväite esitamisel määruse nr 44/2001 artiklile 2, milles on nähtud ette, et kostja, kelle alaline elukoht või asukoht on ühes liikmesriigis³, kaevatakse põhimõtteliselt selle liikmesriigi kohtutesse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib seetõttu esiteks, kas liidu õigusega on kooskõlas Belgia rahvusvahelise eraõiguse säte, milles on nähtud ette Belgia kohtute pädevus juhul, kui hageja on Belgias asutatud edasimüüja, kes tugineb niisuguse ainuesindusõigusega edasimüügilepingu lõpetamisele, mis kehtib Belgia riigi territooriumi suhtes.

4. Teiseks palutakse Euroopa Kohtul - ja selle poolest ongi käesolev kohtuasi huvipakkuv - sisuliselt otsustada, kas edasimüügileping, mille kohaselt ostab üks pool teiselt poolt teatavas liikmesriigis tooteid, et müüa neid edasi teise liikmesriigi territooriumil, tuleb kvalifitseerida „[kauba] müügiks” või „teenuste osutamiseks” määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses - küsimus, mille

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

3 — Vastavalt selle määruse artikli 1 lõikele 3 tähendab „liikmesriik” selles ettepanekus kõiki Euroopa Liidu liikmesriike peale Taani Kuningriigi.

puhul on nii õigusteoorias kui ka erinevate liikmesriikide kohtupraktikas võetud lahknevaid seisukohti.⁴ Kui ei valita kumbagi kvalifikatsiooni, võivad seda tüüpi lepingud kuuluda nimetatud punkti 1 alapunktis a sätestatud kohtualluvuse eeskirja kohaldamisalasse ja seda vastavalt kohaldamise järjekorrale, mis on nähtud ette sama punkti 1 alapunktis c.

5. Viimases eelotsuse küsimuses, mille sisu on võimalik täielikult mõista üksnes eelotsusetaotluse põhjendusi lugedes, palutakse Euroopa Kohtul lõpuks juhul, kui niisuguse hagi suhtes, nagu põhikohtuasjas esitatu, tuleb kohaldada mitte määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b, vaid alapunkti a, otsustada, kas „asjaomane kohustus” selle õigusnormi tähenduses on müüja-edasimüügiõiguse andja või ostja-edasimüüja kohustus.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Määrus nr 44/2001

6. Määruse nr 44/2001 kohtualluvust käsitleva II peatüki 1. jao „Üldsätted” artikli 2 lõikes 1 on sätestatud põhimõte, et „[kui käesolevas määruses ei ole teisiti ette nähtud,] kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht [või asukoht] on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata” [täpsustatud tõlge].

7. Määruse nr 44/2001 II peatüki 2. jaos „Kohtualluvus erandjuhtudel” paikneva artikli 5 punkt 1 näeb ette:

„Isiku, kelle alaline elukoht [või asukoht] on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus [täideti või tuleb] täita asjaomane kohustus;
- b) kui ei ole kokku lepitud teisiti, käsitatakse käesoleva sätte kohaldamisel asjaomase kohustuse täitmise kohana:
  - müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,
  - teenuste osutamise puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada;
- c) kui ei kohaldata [ala]punkti b, kohaldatakse [ala]punkti a”.

[Täpsustatud tõlge. Mõiste „kohtualluvus erandjuhtudel” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „valikuline kohtualluvus”.]

4 — Võrdleva õiguse analüüside kohta vt eelkõige Berlioz, P., „La notion de fourniture de services au sens de l'article 5-1 b) du règlement 'Bruxelles I'”, *J.D.I.*, 2008, nr 3, doctrine 6, lk 675; Hollander, P., *Le droit de la distribution*, Anthémis, Liège, 2009, lk 271 jj, ning Magnus, U., ja Mankowski, P. (toim), *Brussels I Regulation*, Sellier European Law Publishers, München, 2012, lk 153 jj.

2. Rooma I määrus

8. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I)⁵ põhjenduses 7 on märgitud, et „[k]äesoleva määruse sisuline reguleerimisala ja sätted peaksid olema kooskõlas [...] määrusega [...] nr 44/2001 [...]”.

9. Rooma I määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui lepingu suhtes kohaldatavat õigust ei ole valitud vastavalt artiklile 3 ning ilma et see piiraks artiklite 5 kuni 8 kohaldamist, määratakse lepingute suhtes kohaldatav õigus kindlaks järgmiselt:

- a) kauba müümise leping on reguleeritud selle riigi õigusega, kus on müüja harilik viibimiskoht;
- b) teenuse osutamise leping on reguleeritud selle riigi õigusega, kus on teenuse osutaja harilik viibimiskoht;

[...]

- f) turustusleping on reguleeritud selle riigi õigusega, kus on turustaja harilik viibimiskoht;

[...]”.

B. Belgia õigus

10. 27. juuli 1961. aasta loi relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente exclusive à durée indéterminée⁶ (seadus määramata ajaks sõlmitud ainuesindusõigusega edasimüügilepingute ühepoolse lõpetamise kohta; edaspidi „Belgia 27. juuli 1961. aasta seadus”) artikli 1 lõikes 2 on „edasimüügileping” määratletud nii, et see on „igasugune leping, millega edasimüügiõiguse andja annab ühele või mitmele edasimüüjale õiguse müüa edasimüüja nimel ja arvel tooteid, mida edasimüügiõiguse andja valmistab või turustab”.

11. Selle seaduse artikkel 4 sätestab:

„Edasimüüja, keda kahjustatakse niisuguse edasimüügilepingu lõpetamisega, mis kehtib kogu Belgia territooriumi või sellest osa suhtes, võib igal juhul kaevata edasimüügiõiguse andja Belgias kas oma alalise elukoha või asukoha või edasimüügiõiguse andja alalise elukoha või registrijärgse asukoha kohtusse.

Kui vaidlus esitatakse lahendamiseks Belgia kohtule, kohaldab nimetatud kohus üksnes Belgia õigust.”

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

12. Belgias asutatud äriühingul Corman-Collins ja Prantsusmaal asutatud äriühingul La Maison du Whisky olid kümnekond aastat ärisuhted, mille raames esimene ostis teiselt erinevat kaubamärki kandvaid viskiseid, mille tarned ta võttis vastu Prantsusmaa äriühingu ladudes, et müüa neid edasi Belgia territooriumil.

5 — ELT L 177, lk 6.

6 — *Moniteur belge*, 5.10.1961, lk 7518. Seadus muudatustega, mille nägi ette 13. aprilli 1971. aasta loi relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente (seadus edasimüügilepingute ühepoolse lõpetamise kohta; *Moniteur belge*, 21.4.1971, lk 4996).

13. Corman-Collins kasutas kogu selle aja jooksul nimetust „Maison du Whisky Belgique” ja veebisaiti www.whisky.be, ilma et see oleks La Maison du Whiskys esile kutsunud mingeid reaktsioone. Lisaks olid Corman-Collinsi kontaktandmed ära toodud ajakirjas *Whisky Magazine*, mida annab välja La Maison du Whisky tütarettevõtja.

14. Detsembris 2010 keelas La Maison du Whisky Corman-Collinsil selle nimetuse kasutamise ja sulges mainitud veebisaidi. Veebruaris 2011 teatas ta Corman-Collinsile, et alates vastavalt 2011. aasta 1. aprillist ja 1. septembrist usaldab ta oma kahe kaubamärgiga toodete turustamise ainuõiguslikult ühele teisele Belgia äriühingule, kelle kaudu paluti Corman-Collinsil edaspidi oma tellimused teha.

15. Corman-Collins esitas La Maison du Whisky vastu 9. märtsil 2011 Tribunal de commerce de Verviers’le hagi, et La Maison du Whiskylt mõistetakse esimese võimalusena Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse alusel välja hüvitis etteteatamata jätmise eest ja veel ka täiendav hüvitis.

16. La Maison du Whisky vaidlustas selle kohtu territoriaalse pädevuse põhjendusel, et määruse nr 44/2001 artikli 2 kohaselt on pädevad Prantsusmaa kohtud. Corman-Collins tugines vastuses sellele vastuväitele viidatud Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklile 4.

17. Lisaks olid pooled eriarvamusel oma ärisuhete kvalifikatsiooni osas, millega seoses on tuvastatud, et nad ei sõlminud kunagi kirjalikult raamlepingut, milles oleksid olnud kindlaks määratud nende suhete tingimused. Corman-Collins väitis, et tegemist on ainuõigusliku edasimüügilepinguga Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse tähenduses, samal ajal kui La Maison du Whisky kinnitas, et tegemist on lihtsate müügilepingutega, mis sõlmiti igapäevaste tellimuste alusel vastavalt Corman-Collinsi soovidele.

18. Tribunal de commerce de Verviers märgib oma eelotsusetaotluses sõnaselgelt, et Corman-Collinsit ja La Maison du Whiskyt „sidus suuline leping” ning et „Belgia [...] 27. juuli 1961. aasta seaduse kohaselt võib pooltevahelist õigussuhet käsitada ainuesindusõigusega edasimüügilepinguna, kuna hagejal oli õigus müüa Belgia territooriumil edasi kostjalt ostetud tooteid”.

19. Nimetatud kohus avaldab seevastu kahtlust, kas ta saab ennast pidada pädevaks Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklis 4 ette nähtud eeskirja alusel, sest ülimuslik on liidu õigus ja määrus nr 44/2001, mida tema arvates kohaldatakse nii *ratione loci* kui ka *ratione materiae*. Ta märgib, et selle määruse artikli 2 kohaselt peaksid olema pädevad Prantsusmaa kohtud, kuid et kohaldada võiks ka sama määruse artikli 5 punkti 1. Selles osas tekib tal Euroopa Kohtu praktika⁷ põhjal küsimus, kas edasimüügileping tuleb kvalifitseerida kauba müügilepinguks ja/või teenuste osutamise lepinguks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses. Ta lisab, et üksnes juhul kui niisugust tüüpi lepingut ei saa pidada kummakski, tuleb teha kindlaks, missugune on põhikohtuasjas asjaomane kohustus – probleem, mis on mõttest tulenevalt seotud selle määruse artikli 5 punkti 1 alapunktiga a.

20. Seetõttu otsustas Tribunal de commerce de Verviers 6. jaanuaril 2012 Euroopa Kohtu kantseleisse esitatud otsusega menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 44/2001 artiklit 2, vajadusel koostoimes sama määruse artikli 5 punkti 1 alapunktiga a või b, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugune kohtualluvuse eeskiri nagu Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklis 4 sätestatud eeskiri, mis näeb ette, et asi allub Belgia kohtule, kui edasimüüja asukoht on Belgia territooriumil ja kui edasimüügileping kehtib kas tervikuna või osaliselt selle territooriumi suhtes, ja seda sõltumata edasimüügiõiguse andja kui kostja asukohast?

7 — Eelotsusetaotluses on viidatud 23. aprilli 2009. aasta otsusele kohtuasjas C-533/07: Falco Privatstiftung ja Rabitsch (EKL 2009, lk I-3327) ja 11. märtsi 2010. aasta otsusele kohtuasjas C-19/09: Wood Floor Solutions Andreas Domberger (EKL 2010, lk I-2121).

2. Kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav kauba edasimüügilepingu suhtes, millega üks lepingupool ostab teiselt tooteid eesmärgiga neid teise liikmesriigi territooriumil edasi müüa?
3. Kas juhul, kui vastus sellele küsimusele on eitav, tuleb määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse kuulub niisugune edasimüügileping nagu see, mille üle pooled vaidlevad?
4. Kas juhul, kui vastus kahele eelmisele küsimusele on eitav, on edasimüügilepingu lõpetamise korral vaidlusaluseks kohustuseks müüja-edasimüügiõiguse andja kohustus või ostja-edasimüüja kohustus?"

21. Kirjalikke seisukohti esitasid Corman-Collins, La Maison du Whisky, Belgia Kuningriik, Šveitsi Konföderatsioon ja Euroopa Komisjon.

22. 31. jaanuari 2013. aasta kohtuistungil olid esindatud Corman-Collins, La Maison du Whisky, Belgia valitsus ja komisjon.

IV. Õiguslik analüüs

A. Kas määrus nr 44/2001 välistab Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklis 4 ette nähtud kohtualluvuse eeskirja kohaldamise (esimene küsimus)?

23. Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas niisugust siseriiklikku kohtualluvuse eeskirja, nagu on nähtud ette Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklis 4, saab kohaldada kostja suhtes, kelle asukoht on teises liikmesriigis, sõltumata sellest, mida sätestab määrus nr 44/2001.

24. On vaja selgitada välja, kas Belgia kohtud võivad olla sellise siseriikliku õigusnormi alusel ja sõltumata kohast, kus on kostja alaline elukoht või asukoht, pädevad juhul, kui edasimüüja, kelle asukoht on Belgia territooriumil, esitab edasimüügiõiguse andja peale nendevahelise edasimüügilepingu lõpetamise tõttu hagi, kusjuures asjaomane leping kehtib kogu selle riigi territooriumi või sellest osa suhtes.

25. Corman-Collins väidab käesoleval juhul, et ta võib esitada La Maison du Whisky vastu hagi Belgia kohtusse selle õigusnormi alusel, ehkki viimase asukoht on Prantsusmaa territooriumil.

26. Peale Corman-Collinsi teevad kõik seisukohti esitanud pooled Euroopa Kohtule ettepaneku vastata, et kohtu asukohariigi seadusest tuleneva sellise kohtualluvuse eeskirja kohaldamine on sedalaadi asjaoludel välistatud, sest need asjaolud kuuluvad *ratione loci* määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse.

27. Olen selle seisukohaga nõus. Määruse nr 44/2001 eesmärk on eelkõige⁸ määrata ühetaoliselt kindlaks kohtualluvus kõikides vaidlustes, mis on kuidagi seotud mõne välisriigiga ja mille ese kuulub selle määrusega reguleeritavasse valdkonda.⁹ Selle määruse põhjendusest 8 ilmneb selgelt, et kui kostja alaline elukoht või asukoht on ühes liikmesriigis, mille jaoks see määrus on siduv, tuleb põhimõtteliselt kohaldada selles sätestatud kohtualluvuse ühiseeskirju ja need peavad olema ülimuslikud nendes erinevates riikides kehtivate kohtualluvuse eeskirjade suhtes.

8 — Määruse nr 44/2001 põhjenduses 2 on täpsustatud, et see määrus sisaldab sätteid, millega ühtlustatakse eeskirjad kohtualluvuse konflikti kohta tsiviil- ja kaubandusajades ning lihtsustatakse vorminõudeid, et nimetatud määrusega seotud liikmesriikide kohtuotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine oleks kiire ja lihtne.

9 — Määruse nr 44/2001 materiaalne kohaldamisala on piiritletud selle artiklis 1.

28. Need ühtlustatud sätted näevad ette, et kui isiku, kes on kavandatava hagi puhul kostja, alaline elukoht või asukoht on liikmesriigis – nagu see on põhikohtuasjas –, on hageja määruse nr 44/2001 artiklis 2 sätestatud kohtualluvuse üldeeskirja kohaselt põhimõtteliselt kohustatud pöörduma selle riigi kohtutesse.

29. Määruse nr 44/2001 artikli 3 lõikest 1 ilmneb, et ainsad lubatud erandid sellest põhimõttest on selle määruse kohtualluvust käsitleva II peatüki 2.-7. jaos sätestatud erandid. Konkreetselt niisuguse lepingulise suhte puhul, nagu on tegemist põhikohtuasjas, kohaldatakse selle määruse artikli 5 punktis 1 sätestatud valikulise kohtualluvuse eeskirja kui alternatiivi artiklis 2 toodud kohtualluvuse eeskirjale,¹⁰ mitte liikmesriikide õigusest tulenevaid kohtualluvuse eeskirju.

30. Artikli 3 lõige 2 kinnitab mõtet, et liidu seadusandja soovis välistada siseriiklike kohtualluvuse eeskirjade kohaldamise olukordades, mis kuuluvad selle määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse,¹¹ sest selles on sõnaselgelt märgitud, et sellistele eeskirjadele ei saa tugineda kostja vastu, kelle alaline elukoht või asukoht on liikmesriigis.

31. Seega tuleb esimesele küsimusele minu arvates vastata nii, et kui kostja alaline elukoht või asukoht on teise liikmesriigi territooriumil, mitte selle, mille kohtu poole pöörduti, välistab määrus nr 44/2001 niisuguse siseriikliku kohtualluvuse eeskirja kohaldamise, nagu Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artiklis 4 ette nähtud eeskiri.

B. Edasimüügilepingu kvalifitseerimine määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 raames (teine ja kolmas küsimus)

1. Sissejuhatavad märkused

32. Mulle tundub, et teine ja kolmas küsimus ei ole esitatud selgelt, sest näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on ajanud segi määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 1 toodud erinevad kohtualluvuse alused ega ole võtnud täielikult arvesse seda, kuidas need üksteise suhtes asetuvad.¹²

33. Nende küsimustega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas pädeva kohtu kindlakstegemiseks hagi puhul, mis käsitleb edasimüügilepingut, tuleb kohaldada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a või b.

34. Et anda sellele küsimusele tarvilik vastus ja võttes arvesse nende küsimuste omavahelist seotust, tuleb minu arvates neid analüüsida koos ja eelkõige – arvestades artikli 5 punkti 1 alapunktis c kehtestatud hierarhiat – pöörata ümber nende järjekord, nii et kõigepealt analüüsitakse kolmandat küsimust, mis käsitleb selle punkti alapunkti b, ja seejärel teist küsimust, mis käsitleb sama sätte alapunkti a.¹³

10 — See artikkel 5 võimaldab selles sätestatud tingimustel hagejal pöörduda muude kohtute poole kui kostja alalise elukoha või asukoha liikmesriigi kohtud.

11 — Teistmoodi on mõistagi siis, kui vaidluse tekitanud olukord on puhtalt siseriiklikku laadi.

12 — Nii on see ka neljanda küsimusega põhjustel, mille ma esitan hiljem.

13 — Punkt a nimelt täiendab punkti b, nagu ilmneb punktist c, milles on nähtud ette, et „*kui* ei kohaldata [ala]punkti b, kohaldatakse [ala]punkti a” (kohtujuristi kursiiv).

35. Kõigepealt meenutan, et määruse nr 44/2001 tõlgendamisel on asjakohane Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades¹⁴ (edaspidi „Brüsseli konventsioon“), kui nende õigusaktide sätteid võib pidada samaväärseks, sest selle määrusega asendati see konventsioon liikmesriikidevahelistes suhetes.¹⁵

36. Euroopa Kohus on juba märkinud esiteks, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkt a ja Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 esimene lause on täiesti identsed, ning teiseks, et järjepidevus nende õigusaktide tõlgendamisel ei ole mitte üksnes ühenduse seadusandja sõnaselge soov,¹⁶ vaid see on ka kooskõlas õiguskindluse põhimõttega, millest tuleneb, et nendele kahele õigusnormile tuleb anda samasugune ulatus.¹⁷

37. Seevastu määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b osas on juhised, mida võib leida Brüsseli konventsiooni tõlgendanud kohtuotsustest, vähem otsesed, sest alapunktis b toodud kohtualluvuse eeskirjad on uued. Euroopa Kohus on rõhutanud selle õigusnormi eripära nii seda määrust ettevalmistavate dokumentide kui ka selle artikli 5 punkti 1 ülesehituse seisukohast,¹⁸ ning on sellest järeldanud, et „ühenduse seadusandja soovis määruses nr 44/2001 säilitada kõikide *teiste lepingute puhul peale müügilepingute ning teenuste osutamise lepingute* Euroopa Kohtu poolt Brüsseli konventsiooniga seoses väljatöötatud põhimõtted“¹⁹.

38. Lisan, et seadusandja soovis minu meelest saavutada seda, et alapunkti b tõlgendataks võrreldes alapunktiga a laialt ning seda seetõttu, et määruse nr 44/2001 eesmärk oli regulatsiooni võrreldes Brüsseli konventsiooniga lihtsustada. Selle määruse ettevalmistavatest dokumentidest²⁰ ja professor F. Pocar'i seletuskirjast nn „Lugano a“ konventsiooni kohta²¹ - mille sätteid kohandati samamoodi - ilmneb, et alapunktis b toodud erieeskirjad koostati selleks, et ületada alapunktis a sätestatud eeskirja kohaldamise raskused, mis tulenevad kohtuotsustel Industrie Tessili Italiana Como ja De Bloos²² põhinevast kohtupraktikast. Euroopa Kohus näib siiski olevat eespool viidatud kohtuotsuses Falco Privatstiftung ja Rabitsch valinud üsna kitsendava lähenemise alapunktile b.²³

14 — EÜT 1972, L 299, lk 32. Konventsioon uute liikmesriikide ühinemist selle konventsiooniga käsitlevate järjestikuste lepingutega muudetud redaktsioonis.

15 — Vt eelkõige 25. oktoobri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-133/11: Folien Fischer ja Fofitec (punkt 31); 7. veebruari 2013. aasta otsus kohtuasjas C-543/10: Refcomp (punkt 18) ja 14. märtsi 2013. aasta otsus kohtuasjas C-419/11: Česká spořitelna (punkt 27).

16 — Vt määruse nr 44/2001 põhjendus 19.

17 — Eespool viidatud kohtuotsused Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punktid 48–57 ja seal viidatud kohtupraktika) ning Česká spořitelna (punktid 43 ja 44).

18 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punkt 54), milles on selles osas viidatud ettepanekule, mille selles kohtuasjas esitas kohtujurist Trstenjak (ettepaneku punktid 94 ja 95).

19 — *Ibidem* (punkt 55). Kohtujuristi kursiiv.

20 — Vt eelkõige määruse ettepanek, KOM(1999) 348 (lõplik), lk 14.

21 — Professor Fausto Pocari seletuskiri *Tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ja neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon, alla kirjutatud 30. oktoobril 2007 Luganos* (ELT 2009, C 319, lk 1; punktid 49–51). See konventsioon on siduv Euroopa Ühendusele, Taani Kuningriigile, Islandi Vabariigile, Norra Kuningriigile ja Šveitsi Konföderatsioonile.

22 — 6. oktoobri 1976. aasta otsus kohtuasjas 12/76: Industrie Tessili Italiana Como (EKL 1976, lk 1473) ja 6. oktoobri 1976. aasta otsus kohtuasjas 14/76: De Bloos (EKL 1976, lk 1497).

23 — Punktis 43 leidis Euroopa Kohus, et „[l]aiendades määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teise taande kohaldamisala, hiilitaks mõõda ühenduse seadusandja tahtest ning mõjutataks artikli 5 punkti 1 alapunktide c ja a kasulikku mõju“.

39. On oluline meeles pidada üht teist määruse nr 44/2001 tõlgendamise eeskirja, st vajadust tõlgendada selles kasutatud mõisteid, eelkõige selles sätestatud kohtualluvuse eeskirjadega seonduvaid mõisteid autonoomselt, lähtudes peamiselt selle määruse süsteemist ja eesmärkidest, et tagada selle ühetaoline kohaldamine kõikides liikmesriikides.²⁴ See eeldab esiteks põhimõtteliselt seda, et ei viidata liikmesriikide õigusele ega eelkõige selle kohtu asukohariigi õigusele, mille poole pöördui,²⁵ ning teiseks seda, et neid mõisteid ja teistes liidu õigusnormides kasutatud mõisteid ei samastata põhjendamatult.²⁶

40. Käesolevas kohtuasjas on niisugune toimimisviis seda olulisem, et mõiste „edasimüügileping”, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma eelotsuse küsimustes kasutanud,²⁷ ei ole mõiste, mida oleks määratletud liidu õiguses,²⁸ ning võib liikmesriikide õiguses tähistada erinevaid asju, eeldusel et kõik tunnevad seda lepingutüüpi.²⁹ Lisaks märgin, et eespool viidatud kohtuasjas De Bloos, milles oli juba vaja määrata kindlaks kohus, mis on pädev tegema otsuse Belgia ja Prantsuse poole vahel sõlmitud edasimüügilepingu lõpetamisest ette teatamata jätmise tõttu esitatud kahju hüvitamise nõude kohta, ei määratlenud seda mõistet ei Euroopa Kohus ega kohtujurist, ei asjaomastest siseriiklikest õigussüsteemidest lähtudes ega üldiselt ja abstraktselt.

41. Arvestades edasimüügilepingute mitmekesisust, on lihtsam öelda, missugused lepingud selle mõiste alla ei kuulu,³⁰ kui missugused sinna kuuluvad. Võib siiski välja tuua mõned elemendid, mis seda tüüpi lepingutega tavaliselt seonduvad:³¹ edasimüügilepingu eesmärk on asjaomaste toodete edasimüümine territooriumil, mille jaoks selline õigus on antud; edasimüügiõiguse andja valib ise edasimüüja; edasimüüjal on vähemalt lubatud edasimüügiõiguse andja tooteid edasi müüa, tal võib isegi olla edasimüümise ainuõigus; lepinguline suhe on kestev; võib olla kokku lepitud, et tarnijaks ja/või varustajaks on üksnes edasimüügiõiguse andja; edasimüüjal võib olla kohustus osta või edasi müüa ning pooled võivad otsustada edendusmeetmeid koos ellu viia.³²

42. Lisan, et kuigi La Maison du Whisky vaidlustas vaidlusaluse õigussuhte kvalifitseerimise eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt Belgia õiguse kohaselt edasimüügilepinguks ja selle üle võiks kohtutoimikus toodud teabe põhjal diskuteerida, ei saa Euroopa Kohus faktilisi asjaolusid või nendega seotud siseriiklike õigusnorme väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ise hinnata ega kvalifitseerida.³³

43. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele ja kolmandale eelotsuse küsimusele tulebki vastata, lähtudes nendest kaalutlustest.

24 — Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Česká spořitelna (punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

25 — *Ibidem* (punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 — Eelkõige leiti, et mõiste „teenuste osutamine” ELTL artikli 56 tähenduses ei ole samaväärne mõistega „teenuste osutamine” määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses. Võimaliku analoogia eitamise kohta vt eespool viidatud kohtuotsus Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punktid 15 ja 33 jj) ning kohtujurist Trstenjaki ettepanek selles kohtuasjas (ettepaneku punkt 59 jj).

27 — Meenutan, et see kohus arvab, et lepinguline suhe, millele Corman-Collins hagi esitamisel tugineb, vastab sellele lepingutüübile. Ta täpsustab oma teise küsimuses, et tema taotlus puudutab edasimüügilepingut, „millega üks lepingupool ostab teiselt tooteid eesmärgiga neid teise liikmesriigi territooriumil edasi müüa”.

28 — Vastupidi määratlusele, mis on olemas eelkõige ühe teise turustuslepingu tüübi puhul, milleks on kaubandusagentidilepingud (nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiiv 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 382, lk 17; ELT eriväljaanne 06/01, lk 177)).

29 — Kui mõnes siseriiklikus õigussüsteemis on otsustatud nagu Belgia õiguseski (Belgia 27. juuli 1961. aasta seaduse artikli 1 lõige 2) edasimüügilepingut määratleda seaduses või määruses ja anda sellele konkreetne staatus, siis teistes liikmesriikides esineb see lepingutüüp üksnes praktikas, mis ei muuda ühtse mõiste tekkimist just kergemaks.

30 — Need lepingud erinevad selgelt esiteks kaubandusagentidilepingutest, sest edasimüüjal ei ole õigust edasimüügiõiguse andjat esindada, ja teiseks frantsiisilepingutest, sest edasimüügileping ei põhine sellel, et edasimüügiõiguse andja annab oma tehnilise või haldusliku oskusteabe edasimüüja käsutusse.

31 — Täpsustan, et üht osa nendest elementidest peetakse mõne liikmesriigi õigussüsteemis ja mõne autori poolt elementideks, mis peavad olema olemas, et lepingu saaks kvalifitseerida edasimüügilepinguks, samal ajal kui teised on poolte vaba valik, kuid need lähenemised on minu arvates liiga mitmekesised, et nende põhjal oleks võimalik järeldada midagi kindlat.

32 — Edasimüügiluba ja asjaolu, et sellega võib kaasneda ainuesindusõigus, eeldavad edasimüügiõiguse andja poolset selektiivsust, mis põhineb kas intellektuaalomandi õigustel või valikulise turustamise poliitikal.

33 — Eelotsusemenetluses on kohtuasja faktiliste asjaolude hindamine siseriikliku kohtu pädevuses, kuigi Euroopa Kohus võib koostöövaimus anda talle kõik juhised, mida ta peab vajalikuks. Vt eelkõige 3. veebruari 1977. aasta otsus kohtuasjas 52/76: Benedetti (EKL 1977, lk 163, punkt 10) ja 5. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-545/07: Apis-Hristovich (EKL 2009, lk I-1627, punkt 32).

44. Määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 tõlgendamine nendele küsimustele vastamiseks eeldab minu arvates, et analüüsitakse järjekorras, mille tingib selle õigusnormi sisu, kas piiriülene edasimüügileping kuulub kauba müügi kategooria alla selle punkti 1 alapunkti b esimese taande tähenduses või teenuste osutamise kategooria alla selle punkti 1 alapunkti b teise taande tähenduses või kui mitte, siis kas selle puhul on tegemist mõne muu lepingutüübiga, mida reguleerib selle punkti 1 alapunkt a. Märgin kohe, et minu meelest tuleb valida nendest kolmest võimalusest teine ning seda järgmistel põhjustel.

2. Mittekvalifitseerimine kauba müügilepinguks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b esimese taande tähenduses

45. La Maison du Whisky arvab, et kõnesoleva lepingulise suhte suhtes tuleb kohaldada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b esimest taanet. Olles meenutanud, et kauba müügilepingute eristamiseks teenuste osutamise lepingutest tuleb lähtuda nendele lepingutele iseloomulikust kohustusest,³⁴ väidab La Maison du Whisky, et edasimüügilepingut iseloomustab edasimüügiõiguse andja kohustus tarnida edasimüüjale lepingu esemeks olevad tooted – kohustus, mis kaasneb edasimüüja õigusega müüa neid tooteid teataval territooriumil. Ta järeldab sellest, et edasimüügileping saab käsitleda üksnes kauba müüki, mis peaks tema meelest lõplikult välistama selle suhte kvalifitseerimise teenuste osutamise lepinguks. Niisugune lähenemine on kooskõlas Corte suprema di cassazione (Itaalia) lähenemisega,³⁵ kes tugines peamiselt 11. aprillil 1980. aastal Viinis allakirjutatud ÜRO konventsioonile³⁶ ja mis on vastupidine seisukohale, mille on võtnud teised siseriiklikud kohtud.³⁷

46. Kuna me teame, et lepingu kvalifitseerimiseks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b kohaldamise eesmärgil on Euroopa Kohus tõesti valinud kriteeriumi, mille kohaselt tuleb leida seda lepingut iseloomustav kohustus,³⁸ peaks müügitehing moodustama edasimüügilepingu olemuse, et niisugune leping kuuluks selle alapunkti b esimese taande kohaldamisalasse.

47. Minu arvates ei ole see aga nii, kui võtta esiteks arvesse eespool esitatud kaalutlusi elementide kohta, mis iseloomustavad tüüpiliselt edasimüügilepingut, ja teiseks asjaolu, et sellisel juhul jäetaks tähelepanuta eripärane tunnusjoon, et seda tüüpi ärisuhete puhul on tavaliselt olemas edasimüügi raamleping, mis erineb järjestikustest müügilepingutest.³⁹

48. Rõhutan, et niisuguse raamlepingu sõlmimist ei tõenda üksnes stabiilne suhe, mille olemasolu näitavad üksteisele järgnevad müügitehingud, ilma kirjalike või suuliste lepinguteta. Lisaks on võimalik, et tootja ja hulгимüüja või hulgi- ja jaemüüja vahel sõlmitud raamlepingut ei saa kvalifitseerida edasimüügilepinguks.⁴⁰

34 — 25. veebruari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-381/08: Car Trim (EKL 2010, lk I-1255, punkt 31 jj).

35 — Vt eelkõige Corte suprema di cassazione 14. detsembri 1999. aasta otsus nr 895. Seda on arvustanud Ferrari, F. väljaandes *Giustizia civile*, 2000, I, lk 2333 jj.

36 — Konventsioon rahvusvaheliste kauba ostu-müügi lepingute kohta.

37 — Prantsuse, Ungari, Madalmaade, Šveitsi ja Ameerika kohtud, mille poole selles küsimuses on pöördutud, on jätnud nimetatud konventsiooni kohaldamisalast välja üldiselt turustuslepingud ja konkreetselt edasimüügilepingud (vt Ferrari, F., *op. cit.*, lk 2338, ja Witz, D., *Recueil Dalloz*, 2008, lk 2620 jj).

38 — Eespool viidatud kohtuotsus Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punkt 54).

39 — Vt selle kohta kohtujurist Reischli ettepanek kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus De Bloos (lk 1517). See vahetegemine – mis on leidnud liikmesriikide õiguses laialdast kõlapinda – tuleneb erinevustest sõlmimisviisides (raamlepingu alusel tehtud tellimused tehakse tavaliselt tellimislehtede, kirjade või e-kirjade abil, mitte esialgse lepingu lisade vormis), eesmärkides (üksiku müügilepingu puhul puudub eesmärk turustada tooteid teataval territooriumil, et vallutada see turg) ja kohaldatavates õiguslikes regulatsioonides (eelkõige mis puudutab mõnes niisuguses lepingus toodud kohtualluvusklausli piiratud mõju).

40 — Näiteks kui äriühing kohustub raamlepinguga ostma igal aastal mitu tuhat kaubamärgita arvutit, kuid seda igakuiste müügilepingutega, mis on üksiklepingud, sest need sõlmitakse eraldi igaks tarneks, ei ole see raamleping edasimüügileping, vaid lihtsalt kestav müügisuhe.

49. Arvan seega, et kui tuvastatakse, et pooled sõlmisid tõesti edasimüügilepingu, ei saa kohus, mille poole on niisugust lepingulist suhet puudutava vaidluse osas pöördunud, tunnistada ennast pädevaks seotuse kriteeriumi alusel, mis põhineb müüdava kauba üleandmise kohal, nagu on nähtud ette määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b esimeses taandes.

3. Nõustumine kvalifitseerimisega teenuste osutamise lepinguks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teise taande tähenduses

50. Komisjon väidab, et kõnesoleva lepingulise suhte suhtes tuleb kohaldada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teist taanet. Ma nõustun selle seisukohaga, tingimusel et käesoleval juhul on tõesti tegemist edasimüügilepinguga, mitte lihtsalt stabiilsete müügisuhetega. Ma tulen selle olemusliku erinevuse juurde hiljem tagasi.

51. Eespool viidatud kohtuotsuses Falco Privatstiftung ja Rabitsch rõhutas Euroopa Kohus vajadust tõlgendada mõistet „teenuste osutamine” selle õigusnormi tähenduses autonoomselt ja otsustas, et „mõiste „teenus” tähendab, et vähemalt see lepingu pool, kes teenust osutab, [esiteks] teostab [ja teiseks] tasu eest mingit kindlat tegevust”.⁴¹

52. Minu teada on käesolev kohtuasi Euroopa Kohtule esimene võimalus kasutada kohaldamiskriteeriume, mis ta on nõnda välja töötanud, ning vajadusel täpsustada nende ulatust.⁴²

53. Olen arvamusel, et kohtupraktika kooskõlalisuse huvides tuleb järgida Euroopa Kohu poolt selles kohtuotsuses esitatud määratluse elemente, kuid valimata siiski lähenemist, mis kõnesolevat mõistet liiga palju kitsendab,⁴³ arvestades eelkõige selle õigusnormi kehtestamise eesmärke. Et määruse nr 44/2001 koostajate eesmärk oli lihtsustada kohtualluvuse eeskirju lepingutega seotud asjades,⁴⁴ ei tohi võtta kasulikku mõju artikli 5 punkti 1 alapunktis b toodud erinormidelt, millega püütakse vältida selle keeruka mehhanismi kohaldamist, mida eeldab selle määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis a toodud üldisema õigusnormi kohaldamine.

54. Mis puudutab esimest kriteeriumi, mille Euroopa Kohus eespool meenutatud sõnastuses sedastas, siis see nõuab toimingute tegemist ja välistab lihtsa tegevusest hoidumise.⁴⁵ Selles osas näib mulle, et edasimüügileping vastab sellele nõudele⁴⁶ põhisoorituse poolest, mida edasimüüja edasimüügiõiguse andja huvides teeb, nimelt tagab viimase toodete turustamise nii, et edasimüügiõiguse andja ei pea looma territooriumil, mille jaoks edasimüügiõigus on antud, omaenda turustusvõrku või saab jätta edasimüügi sõltumatute poolte hooleks. Rõhutan, et eesõigustega suhete raames, mis tal

41 — Punktid 29–33.

42 — Kohtujurist Trstenjak oli oma kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Wood Floor Solutions Andreas Domberger, esitatud ettepaneku punktis 59 tegelikult juba kohaldanud neid kriteeriume kaubandusagentilepingu suhtes, aga Euroopa Kohus, kellele ei olnud seda küsimust esitatud, hoidus seda tegemast.

43 — Kohtujurist Trstenjak pooldas oma ettepanekus eespool viidatud kohtuasjas Falco Privatstiftung ja Rabitsch (ettepaneku punkt 54) selle mõiste laia tähendust.

44 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 38.

45 — Eespool viidatud kohtuotsuses Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punkt 31) välistas Euroopa Kohus selle, et „teenuste osutamiseks” kvalifitseeritakse leping, millega lepingu esemeks oleva intellektuaalomandi õiguse omanik kohustub oma lepingupartneri suhtes üksnes mitte vaidlustama selle õiguse kasutamist viimase poolt, ning seda põhjendusel, et lubades seda õigust kasutada, ei osuta ta mingit teenust ja võtab ainult kohustuse lubada oma lepingupartneril seda vabalt kasutada.

46 — Kohtujurist Trstenjak oli pakkunud välja teistsuguse lähenemise, leides, et teenuse osutamine eeldab, et esineb isikupoolne „tegevus või aktiivne käitumine”, ja näitlikustas *a contrario* seda argumenti viitega õigusteooriale, mille kohaselt ainuesindusõigusega edasimüügileping ei ole ei müügileping ega teenuste osutamise leping (vt eespool viidatud kohtuasjas Falco Privatstiftung ja Rabitsch esitatud ettepaneku punkt 57, ja 56. joonealune märkus).

edasimüügiõiguse andjaga on, pakub edasimüüja võrreldes lihtsa edasimüüja tegevusega lisandväärtust, sest ta tagab tavaliselt tänu ladustamisele edasimüügiõiguse andja toodete järjepideva pakkumise ja müügijärgse teeninduse, kui need kaubad on kestvuskaubad, ning/või võib soodustada nende toodete edendust eripakkumiste abil.⁴⁷

55. Teise kriteeriumi osas, mis puudutab „tasu” niisuguse tegevuse eest, arvan, et seda ei saa käsitada kitsas tähenduses, mis võiks eeldada rahalise tasu maksmist, sest niisuguse lähenemisega eitataks, et on teenuseid, mida osutatakse ilma rahalise hüvitiseta ja mille puhul ei saa vaidlustada, et need kuuluvad mõiste „teenuste osutamine” alla määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teise taande tähenduses.⁴⁸

56. Konkreetsemalt edasimüügilepingute osas olen arvamisel, et majanduslik vastutasu, mida edasimüüja oma eespool kirjeldatud tegevuse eest saab, tuleneb eelkõige iseloomulikust eelisest, mida edasimüügiõiguse andja talle annab, st ainuesindusõigus teataval territooriumil või vähemalt tagatis, et teataval territooriumil võib edasimüügiõiguse andja tooteid müüa piiratud arv edasimüüjaid. Lisaks tagab edasimüügiõiguse andja edasimüüjale tavaliselt soodsama seisundi kui lihtsalt edasimüüjatele, pakkudes talle maksesoodustusi ja/või oskusteabe edastamist koolitustel. Niisugusel selektiivsusel ja muudel eesõigustel on edasimüüja jaoks majanduslik väärtus, mis õhutab teda astuma eesõigustega suhetesse edasimüügiõiguse andjaga ning ennast investeerima, et soodustada viimase toodete turustamist.

57. Seega võib edasimüügilepingu minu arvates kvalifitseerida „teenuste osutamise” lepinguks, et kohaldada selle suhtes kõnealuse määruse artikli 5 punkti 1 alapunkti b teises taandes sätestatud kohtualluvuse eeskirja.

58. Seda seisukohta kinnitavad Rooma I määruse sätted, mida tuleb määruse nr 44/2001 tõlgendamisel nii palju kui võimalik arvesse võtta,⁴⁹ ilma et Euroopa Kohus oleks siiski kohustatud tegema seda mehaaniliselt.⁵⁰ Meenutan, et Rooma I määruse põhjenduses 17 on „teenuste osutamise lepinguteks” kvalifitseeritud „turustuslepingud”, mille hulka edasimüügilepingud kuuluvad, mistõttu on soovitatav valida määruse nr 44/2001 puhul sama tõlgendus. Ma ei lähe nii kaugele, et arvata nagu komisjon, et ühenduse seadusandja otsustas niimoodi samastada turustuslepingud üldiselt teenuste osutamise lepingutega, sest kuigi selles põhjenduses on märgitud, et turustuslepingud on teenuste osutamise lepingud, on selle lõpus täpsustatud, et tegemist on eriliste teenuste osutamise lepingutega, mille puhuks on Rooma I määruse artiklis 4 ette nähtud erinormid.⁵¹ Ma pooldan siiski seda, et Euroopa Kohus võtab sõnaselgelt arvesse lähenemist, mille seadusandja valis Rooma I määruhes, ning lähtub tõlgendamissüsteemist, mis tagab kooskõla selle määruse ja määruse nr 44/2001 vahel, nagu ta tegi kohtuotsuses Koelzsch.⁵²

47 — Niisuguste turustuslepingute nagu edasimüügilepingud teleoloogiline analüüs näitab, et nende „eesmärk on osutada kohaliku turu vallutamise ja eksploateerimise teenust” (Sindres, D., „De la qualification d'un contrat-cadre de distribution au regard des règles communautaires de compétence”, *Rev. crit. D.I.P.*, 2008, lk 863, punkt 12 ja seal viidatud õigusteooria).

48 — Nii on see tasuta osutatavate teenustega (näiteks advokaadi tasuta õigusabi varjupaigataotlejale). Ühes osas õigusteoorias on leitud isegi, et tasu nõue võib olla ka ebavajalik element (vt Magnus, U., ja Mankowski, P., *op. cit.*, lk 155, samuti selle teose 474. joonealuses märkuses viidatud autorid).

49 — Seadusandja soovi, et sellisest kooskõlast kinni peetaks, on väljendatud Rooma I määruse põhjenduses 7.

50 — Märgin, et eespool viidatud kohtuasjas Falco Privatstiftung ja Rabitsch rõhutas kohtujurist Trstenjak küll oma ettepanekus vajadust tõlgendada määrust nr 44/2001 ja Rooma I määrust ühetaoliselt (selle ettepaneku punktid 67–69), kuid Euroopa Kohus hoidis seda kaalutlust oma otsuse põhjendustes üle võtmast.

51 — Selle artikli 4 lõige 1 sisaldab nimelt kollisiooninorme teenuste osutamise lepingute osas (punkt b), mis erinevad turustuslepingute osas ette nähtud kollisiooninormidest (punkt f).

52 — Selles 15. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas C-29/10: Koelzsch (EKL 2011, lk I-1595, punkt 33 jj) leidis Euroopa Kohus, et 19. juuni 1980. aasta Rooma konventsiooni lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta – millest Rooma I määrus tuleneb – artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel tuleb arvestada Brüsseli konventsiooni – millest määrus nr 44/2001 tuleneb – artikli 5 punktis 1 ette nähtud kriteeriumide tõlgendust, kui need kriteeriumid määravad kindlaks kohtualluvuse kindlakstegemise reeglid samades valdkondades ja kasutavad samalaadseid mõisteid.

59. Konkreetsetl tähendab see, et seda, kas talle lahendamiseks esitatud vaidluses on olemas teenuste osutamise samaväärsed vastastikused sooritusel, st mis lähevad kaugemale lihtsalt stabiilsetest ärisuhetest, – mis võimaldab kinnitada, et käesoleval juhul tuleb tõesti kohaldada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teist taanet - hindab siseriiklik kohus.

60. Kestev tarnesuhe tootja või hulgimüüja ja jaemüüja vahel on minu meelest samastatav lihtsa kauba müügilepinguga ja kuulub seega kõnealuse määruse artikli 5 punkti 1 alapunkti b esimeses taandes ette nähtud kohtualluvuse eeskirja kohaldamisalasse ning seda isegi juhul, kui see ärisuhe on faktiliselt ainuõiguslik või kehtvalt stabiilne. Seevastu juhul, kui oletataval ostjal-edasimüüjal on selgelt konkreetsed lepingulised kohustused⁵³ ja need põhinevad majanduslikul vastutasul, mille müüja-edasimüügiõiguse andja on võlgu,⁵⁴ on võimalik asuda seisukohale, et niisugune edasimüügiõiguse suhe vastab teenuste osutamisele määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teise taande tähenduses.

61. Meenutan, et kohustus tõendada kohtus, mille poole pöörduiti, et need elemendid – mis on kohtualluvuse kindlakstegemisel määravad – on kohtuvaidluse asjaolude hulgas tõepoolest olemas, lasub poolel, kes väidab, et tegemist on edasimüügilepinguga, mis eeldab lihtsast müügilepingust erinevat teenuste osutamist. Lisan, et niisugune kvalifitseerimine peab põhinema lepingulise suhte konkreetsel analüüsil, mitte seda tüüpi lepingute määratlusel, mis võib olla toodud selle riigi õiguses, mille kohtuga on tegemist.

62. Kui seda nõuetekohaselt tõendatakse ja kvalifitseerimine teenuste osutamiseks on seega põhjendatud, võib kohus, mis peab lahendama edasimüügilepingut käsitleva vaidluse, tunnistada enda pädevaks seotuse kriteeriumi alusel, mis põhineb alapunkti b teise taande järgi kohal, kus teenuseid osutati või oleks tulnud osutada.

4. Määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a kohaldamise välistamine

63. Oma teises küsimuses – mida analüüsin eespool nimetatud põhjustel pärast kolmandat küsimust – soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas edasimüügileping, mille kohaselt üks pool ostab teiselt poolelt tooteid nende edasimüümiseks teise liikmesriigi territooriumil, kuulub määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a kohaldamisalasse.

64. Corman-Collins ja Belgia valitsus vastavad sellele küsimusele jaatavalt, lähtudes väitest – mida nad väga vähe põhjendavad –, et edasimüügilepingud ei ole müügilepingud ega teenuste osutamise lepingud või vähemalt ei kuulu need Belgia valitsuse sõnul „ainult“ ühte nendest kahest lepingute kategooriast, mida on selle määruse artikli 5 punkti 1 alapunktis b nimetatud. Sellele seisukohale on asunud mõne liikmesriigi kohtupraktikas ja seda on pooldatud ühes osas õigusteooriast.⁵⁵

65. Seda väidet on põhjendatud mitme argumendiga. Üks nendest on, et ainult mõistete grammatilise tõlgendamisega on võimalik saavutada kohtualluvuse eeskirjade ühtlustamine liidus. Teine argument on, et kvalifitseerimine ei tohi viia selleni, et valitakse liiga lihtsustav lähenemine, mille puhul ei võeta arvesse edasimüügilepingu võimalikke arvukaid vorme ega selle lepingu võimalikke eripärasid erinevate liikmesriikide õiguses. Need argumendid ei veena mind siiski, sest esiteks tuleb märkida, et enamik kaubanduslepingute vorme on väga mitmekesised ja neid on raske kvalifitseerida viisil, mis

53 — Niisugused kohustused nagu varude omamine, müügi järgse teeninduse tagamine või turundustoimingute tegemine.

54 — See vastutasu võib väljenduda eelkõige kas turustamise edukusest sõltuvate eriallahindluste ja/või maksesoodustuste või turustamises või turunduses osutatava abi vormis.

55 — Vt eelkõige Cour de cassation'i (Prantsusmaa) 23. jaanuari 2007. aasta otsus (kassatsioonkaebus nr 05-12.166, *La semaine juridique*, éd. générale, märkus: T. Azzi); 5. märtsi 2008. aasta otsus (kassatsioonkaebus nr 06-21.949, *Recueil. Dalloz*, 2008, lk 1729, märkus: H. Kenfack) ja 9. juuli 2008. aasta otsus (kassatsioonkaebus nr 07-17.295, *Rev. crit. D.I.P.*, 2008, lk 863, märkus: D. Sindens) ning käesoleva ettepaneku 4. joonealuses märkuses toodud viited.

võimaldaks mõisteid ühtlustada, ning teiseks, et määruses nr 44/2001 kasutatud mõistete tõlgendamisel ja seega selle üle otsustamisel, missugust tüüpi vaidlused kuuluvad vastavasse kohaldamisalasse, ei saa lähtuda puhtalt võrdlevast lähenemisest, sest Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et valida tuleb nende autonoomne määratlus.

66. Mina omalt poolt arvan vastupidi, et edasimüügileping tuleb eespool nimetatud põhjustel kvalifitseerida teenuste osutamise lepinguks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses.

67. Selle määruse artikli 5 punkti 1 alapunktist c tuleneb aga, et sama punkti alapunktis a toodud kohtualluvuse eeskirja kohaldatakse selle punkti alapunktis b toodud kohtualluvuse eeskirjade kõrval üksnes alternatiivse võimalusena juhul, kui viimati nimetatud ei ole kohaldatavad. Selles olukorras ei ole minu arvates vaja rohkem analüüsida, kas käesolevas kohtuasjas kohaldatakse nendest kahest eeskirjadest esimest.

68. Annan siiski täiendavalt mõned juhised määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a tõlgendamiseks ning seda vastuse raames neljandale eelotsuse küsimusele, mis käsitleb tegelikult selle õigusnormi tõlgendamist, kuigi küsimuse sõnastuses ei ole seda sätet selgelt nimetatud.

69. Teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse osas teen seega Euroopa Kohtule ettepaneku vastata, et määramiseks kindlaks, missugune kohus on pädev tegema otsuse hagi kohta, mis põhineb piiriüleisel edasimüügilepingul – eeldusel, et see sisaldab edasimüügiõiguse andja kauba edasimüüja poolse turustamise puhul konkreetseid lepingulisi kohustusi – kohaldatakse määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teist taanet, sest see on teenuste osutamise leping selle õigusnormi tähenduses.

C. Asjaomase kohustuse kindlakstegemine määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a tähenduses (neljas küsimus)

70. Neljas eelotsuse küsimus on sõnastatud järgmiselt:

„Kas juhul, kui vastus kahele eelmisele küsimusele on eitav, on edasimüügilepingu lõpetamise korral vaidlusaluseks kohustuseks müüja-edasimüügiõiguse andja kohustus või ostja-edasimüüja kohustus?”

71. See sõnastus on igatahes ebaselge, kui võtta arvesse õigusnorme, mida tõlgendada palutakse.⁵⁶ Hoolimata sellest mitmemõttelisusest arvan, et Euroopa Kohus suudab anda talle esitatud neljandale küsimusele asjakohase vastuse, arvestades selle küsimuse sõnaselgeid põhjendusi, mis on eelotsusetaotluses esitatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, „et üksnes juhul, kui edasimüügilepingut ei tule käsitada kauba müügilepinguna või teenuste osutamise lepinguna, tuleb kindlaks teha, milline on vaidlusalune kohustus, mis on praeguses asjas esitatud nõude aluseks”⁵⁷. Niisugusest arutluskäigust ilmneb, et küsimuses on hooletusviga, sest kohus soovis viidata olukorrale, mil ei saa kohaldada mitte määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a ega b, vaid tegelikult alapunkti b esimest ega teist taanet.⁵⁸

56 — La Maison du Whisky arvab isegi, et nii esitatud küsimusele on võimatu vastata, sest selle puhul on aetud segi mitu asja.

57 — Vt eelotsusetaotluse viimane põhjendus („võttes arvesse, et ...”).

58 — Meenutagem, et need esimene ja teine taane käsitlevad vastavalt „[kauba] müüki” ja „teenuste osutamist”.

72. Et Euroopa Kohtul on selleks piisavalt teavet, võib küsimuse ümber sõnastada⁵⁹ nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt, kas juhul, kui vaidlus põhikohtuasjas ei kuulu – vastupidi minu vastuseettepanekule – määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b kohaldamisalasse, on „asjaomane kohustus” sama artikli 5 punkti 1 alapunkti a tähenduses müüja-edasimüügiõiguse andja kohustus või ostja-edasimüüja kohustus.

73. Corman-Collins väidab selles osas, et kuna edasimüügiõiguse andja kohustus seisneb selles, et ta võimaldab edasimüüjal kasutada oma müügiõigust ainuõiguslikult teataval territooriumil, tuleb hagi kahju hüvitamiseks esitada selle territooriumi kohtutele.⁶⁰

74. Ma arvan nagu komisjongi, et vastust sellele küsimusele tuleb otsida Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 esimese lause tõlgendamist. Meenutan, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkt a on sõnastatud täpselt samamoodi nagu konventsiooni viidatud säte ja et juba varem on leitud, et esimesele õigusnormile tuleb seega anda teisega samasugune ulatus.⁶¹

75. Euroopa Kohtu mahukast Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 käsitlevast praktikast - millele tuleb seega jätkuvalt toetuda vaatamata elluviimisraskustele, mida on selles osas täheldatud⁶² - ilmneb terve rida kriteeriume, mis võimaldavad määrata kindlaks pädeva kohtu lepingutega seotud asjades ning on asjakohased eelkõige sel puhul arvessevõetava kohustuse ja selle kohustuse täitmise koha väljaselgitamise osas.

76. Üks neid kohtupraktikast johtuvaid põhimõtteid on see, et mõiste „asjaomane kohustus”, mida on kasutatud määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunktis a, vastab asjaomasest lepingust tulenevale kohustusele,⁶³ mille täitmata jätmisega hageja oma hagi põhjendab.⁶⁴ Eelkõige on Euroopa Kohus juba leidnud, et kui hageja on edasimüüja, kes tugineb oma õigusele saada hüvitist või nõuab lepingu lõpetamist teise poole süü tõttu, tähistab see mõiste edasimüügiõiguse andja kohustust, mis vastab lepingulisele õigusele, millel need nõuded põhinevad.⁶⁵ Selle kohustuse täpse sisu määrab kindlaks siseriiklik kohus, mis peab lahendama vaidluse põhikohtuasjas, mitte Euroopa Kohus.

77. Lisaks tuleb märkida, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita niisugust küsimust, näib mulle täieliku selguse huvides vajalik meenutada talle, et ka asjaomase kohustuse täitmise koha kindlaksmääramist on käsitletud mitmes Euroopa Kohtu otsuses. Nendest ilmneb, et koht, kus asjaomane kohustus „[täideti või tuleb] täita” määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a tähenduses, määratakse kindlaks seaduse kohaselt, mis reguleerib seda kohustust kohtu asukohaliikmesriigis kohaldatavate kollisiooninormide järgi.⁶⁶

59 — ELTL artikliga 267 kehtestatud koostöömenetlus lubab Euroopa Kohtul eelotsuse küsimuse ümber sõnastada, et anda siseriiklikule kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks tal pooleliolevat kohtuasja lahendada (vt eelkõige 14. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-243/09: Fuß, EKL 2010, lk I-9849, punkt 39).

60 — Ka Belgia valitsus on arvanud oma vastuse raames teisele eelotsuse küsimusele nõnda.

61 — Eespool viidatud kohtuotsus Falco Privatstiftung ja Rabitsch (punktid 48–57 ja seal viidatud kohtupraktika) ning eespool viidatud kohtuotsus Česká spořitelna (punktid 43 ja 44).

62 — Professor Pocar meenutab oma eespool viidatud seletuskirjas „Lugano a” konventsiooni kohta (punktid 44 jj) nende ületamiseks tulutult välja pakutud võimalusi. Märgin, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT L 351, lk 1), millega määrus nr 44/2001 uuesti sõnastati, artikli 7 punkt 1 ei teinud lõppu keerukale mehhanismile, mis sellest kohtupraktikast tuleneb.

63 — Minu meelest võib asjaomane kohustus tuleneda kas lepingust enesest või tagajärgedest, mida kohaldatavas õiguses sellega seostatakse. Vt kohtujurist Reischli ettepanek eespool viidatud kohtuasjas De Bloos (lk 1518): „kohtuasja ese on [edasimüügiõiguse andja] põhikohustus, isegi kui selle kohustuse rikkumise tagajärjed on seadusega kindlaks määratud”.

64 — Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus De Bloos (punktid 9–14); 29. juuni 1994. aasta otsus kohtuasjas C-288/92: Custom Made Commercial (EKL 1994, lk I-2913, punkt 23) ja eespool viidatud kohtuotsus Česká spořitelna (punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 — Eespool viidatud kohtuotsus De Bloos (punktid 14 ja 15), kusjuures tuleb meenutada, et ka selles kohtuasjas pidi Euroopa Kohus tegema otsuse eelotsusetaotluse kohta, mille esitas Belgia kohus ainuesindusõigusega edasimüügilepingut käsitleva vaidluse raames.

66 — Eespool viidatud kohtuotsus Custom Made Commercial (punkt 26); 5. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-420/97: Leathertex (EKL 1999, lk I-6747, punkt 33) ja eespool viidatud kohtuotsus Česká spořitelna (punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

78. Lõpuks on Euroopa Kohus täpsustanud – nagu rõhutab komisjon –, et kui ilmneb, et hageja hagi põhineb mitte ühel, vaid mitmel samast lepingust tuleneval kohustusel ja nende kõikide täitmise koht ei ole kohaldatava õiguse järgi sama, peab siseriiklik kohus omaenese pädevuse üle otsustamisel lähtuma põhimõttest, et kõrvalkohustus asetub põhikohustuse järele.⁶⁷ Juhtudel, mil need kohustused on samaväärsed selles mõttes, et ükski nendest ei tundu olevat teistega võrreldes põhikohustus, on Euroopa Kohus leidnud, et vaidlust lahendav kohus on pädev tegema otsust ainult hagi selle osa kohta, mis puudutab neid kohustusi, mille täitmise koht on liikmesriigi territooriumil, mitte neid, mis tuleb täita teises liikmesriigis.⁶⁸ Eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustab, kas vaidluses, mille ta peab lahendama, on see nii.

79. Kokkuvõtteks märgin, et kui Euroopa Kohus tunnustab niisuguses kohtuasjas nagu põhikohtuasi kohaldatavaks kohtualluvuse eeskirjaks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a, tuleb neljandale eelotsuse küsimusele ümbersõnastatud kujul minu arvates vastata nii, et „asjaomane kohustus” selle õigusnormi tähenduses on edasimüügiõiguse andja lepinguline kohustus, mille täitmata jätmisega edasimüüja oma hagi põhjendab.

V. Ettepanek

80. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal de commerce de Verviers' esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artiklit 2 tuleb koostoimes selle määruse artiklitega 3 ja 4 ning artikli 5 punktiga 1 tõlgendada nii, et see ei võimalda kohaldada kostja suhtes, kelle alaline elukoht või asukoht on teises liikmesriigis, niisugust siseriiklikku kohtualluvuse eeskirja, nagu on sätestatud 27. juuli 1961. aasta loi relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente exclusive à durée indéterminée (muudatused: 13. aprilli 1971. aasta loi relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente) artikli 4 lõikes 1, milles on olenemata sellest, kus on kostja asukoht, nähtud ette Belgia kohtute pädevus juhul, kui Belgia territooriumil asutatud edasimüüja esitab edasimüügiõiguse andja vastu hagi niisuguse nendevahelise edasimüügilepingu lõpetamise tõttu, mis kehtib kogu selle territooriumi või sellest osa suhtes.
2. Määramaks kindlaks, milline kohus on pädev tegema otsust hagi kohta, mille puhul teatavas liikmesriigis asutatud hageja tugineb teises liikmesriigis asutatud kostja suhtes edasimüügilepingust tulenevatele õigustele – eeldusel, et pooli siduv leping sisaldab edasimüügiõiguse andja kauba edasimüüja poolse turustamise osas tõesti konkreetseid lepingulisi kohustusi – kohaldatakse määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti b teist taanet, mis käsitleb kohtualluvust lepinguga seotud asjades teenuste osutamise korral.
3. Kui niisuguses olukorras, nagu vaadeldakse põhikohtuasjas, kus ostja-edasimüüja esitab müüja-edasimüügiõiguse andja vastu nendevaheliste lepinguliste suhete lõpetamise tõttu hagi, kohaldatakse teise võimalusena määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a, on asjaomane kohustus selle õigusnormi tähenduses müüja-edasimüügiõiguse andja asjaomasest lepingust tulenev kohustus, mille täitmata jätmisega hageja oma hagi põhjendab.

67 — 15. jaanuari 1987. aasta otsuses kohtuasjas 266/85: Shenavai (EKL 1987, lk 239, punkt 19) on lisatud, et „teiste sõnadega määrab tema pädevuse ära mitme asjaomase kohustuse hulgast põhikohustus”.

68 — Eespool viidatud kohtuotsus Leathertex (punktid 39–42). Selles kohtuasjas, mis käsitles kaubandusagendilepingu lõpetamist, oli Belgia kohus leidnud Euroopa Kohtu praktika põhjal, et kohustus maksta hüvitist etteaatamata jätmise eest tuleb täita Belgias, samal ajal kui kohustus maksta vahendustasusid tuleb täita Itaalias.